

Oppgave sped 2020

- a) *Gjør rede for hva evaluering i spesialpedagogisk virksomhet innebærer.*
- b) *Gjør kort rede for ulike metoder for undersøkelser (observasjon, intervju og spørreskjema), og drøft hvordan slike undersøkelser kan være nyttige i slik evaluering.*
- c) *Drøft hvilke betydning evaluering kan ha for kvalitetsutvikling i den spesialpedagogiske virksomheten.*

Trond Sveva

Oppgave sped 2020 ved Institut for spesialpedagogikk

UNIVERSITETET I OSLO

06.06.2006

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	s. 1.
A) Gjør rede for hva evaluering i spesialpedagogisk virksomhet innebærer.	s. 1.
2.0 Evaluering	s. 1.
3.0 Spesialpedagogisk virksomhet	s. 2.
4.0 Evaluering i spesialpedagogisk virksomhet	s. 3.
B) Gjør kort rede for ulike metoder for undersøkelser (observasjon, intervju og spørreskjema), og drøft hvordan slike undersøkelser kan være nyttige i slik evaluering.	s. 3.
5.0 Observasjon	s. 4.
5.1 Intervju	s. 4.
5.2 Spørreskjema	s. 5.
5.3 Andre former for undersøkelser og kartlegginger	s. 5.
6.0 Drøfting	s. 5.
C)	s. 7.
7.0 Drøft hvilken betydning evaluering kan ha for kvalitetsutvikling i den spesialpedagogiske virksomheten.	s. 7.
8.0 Avslutning	s. 9.
9.0 Litteraturliste	s. 10.

1.0 Innledning

Først i del A vil jeg redegjøre for begrepet evaluering, så redegjør jeg for spesialpedagogisk virksomhet og deretter vil jeg redegjøre for evaluering i spesialpedagogisk virksomhet. Videre i del B skal jeg redegjøre for noen undersøkelsesmetoder, som observasjon, intervju og spørreskjema. Del B avsluttes med en drøfting av hvordan disse undersøkelsesmetodene kan være praktiske i en evaluering. Del C vil inneholde en drøfting av evaluering i spesialpedagogisk virksomhet og om den kan ha betydning for kvalitetsutviklingen. Så vil jeg ha en kort avslutning der jeg har kommet frem til om evaluering har betydning for kvalitetsutviklingen i den spesialpedagogiske virksomheten.

A) Gjør rede for hva evaluering i spesialpedagogisk virksomhet innebærer.

2.0 Evaluering

For å gjøre det må vi se på hva begrepet evaluere egentlig betyr for noe og hva det vil innebære for den spesialpedagogiske virksomheten.

Evaluere og vurdere er to begreper som blir brukt om hverandre i Norge. Begrepet evaluere stammer i fra det engelske ordet evaluate som betyr vurdering, bedømmelse, verdi og bestemme verdi av noe og begrepet vurdere stammer i fra det tyske ordet werderen og betyr verdsette, gjøre seg opp mening om, bedømme, tillegge verdi, bestemme verdi av noe. Essensen av betydningen til begrepene evaluere og vurdere ligger i at begge har roten i begrepet verdi og det å bestemme verdi av noe. (Bjørndal, 2003:12).

Men om vi kan si at det er det, det innebærer i den spesialpedagogiske virksomheten blir litt for enkelt. Evaluering i spesialpedagogisk virksomhet er ment som et redskap til å fremme en positiv utvikling for elev, klasse, skole, lærer og andre fagfolk på en slik måte at vi holder fokus og på den måten opprettholder en positiv utvikling og når de målene vi har satt. Når vi snakker om evaluering så er det tre viktige element som må være med undersøkelse, vurdering og utvikling (Nilsen, 2006). Med dette mener Nilsen at evaluering har noe større bredde enn vurdering, og omfatter flere begreper. Evaluering er et tilbakeblikk på undersøkelse, vurdering og utvikling. Evaluering er en undersøkelse av om undersøkelsen har vært god. Evaluering er en vurdering av vurderingene spesialpedagogen har tatt, evaluering er en utviklingsprosess, ved at noe er utviklet må spesialpedagogen selv undersøke om spesialpedagogen skal gå

videre i prosessen, eller gå tilbake i prosessen for å starte på nytt. Evaluering er en utviklingsprosess som kan bidra til å korrigere feilvurderinger, mangelfulle undersøkelser og negativ utvikling. Evalueringene kan bidra til at spesialpedagogen får nye øyne på de forrige vurderingene, undersøkelsene og utviklingen. Men evaluering kan også bidra til at spesialpedagogen kan gå videre i prosessen mot stadig bedre spesialpedagogisk virksomhet.

3.0 Spesialpedagogisk virksomhet

”Spesialpedagogikk er en gren innenfor anvendt pedagogikk med det formål å analysere og beskrive lære og tilpasningsvansker samt andre problemer, særlig hos funksjonshemmede. Faget spesialpedagogikk har fått sitt innhold gjennom arbeid med undervisning og opplæringsproblemer i forbindelse med funksjonshemmede i skolen og samfunnet ellers. Spesialpedagogikk er et handlingsorientert fag. Det innebærer at spesialpedagogen må leve med to klassiske spenningsforhold: teori/praksis og behandling/forebygging (Bø og Helle, 2005).

Spesialpedagogisk virksomhet konsentrerer seg som om to spenningsforhold:

Teori- praksis og behandling – forebygging.

Forebyggende tiltak kan handle om forhindre negativ utvikling (Hagtvet og Horn, 2004) Et spesialpedagogisk tiltak kan være å stimulere eleven begrepsmessig, ved hjelp av begreps trening, slik at eleven ikke henger etter språkmessig, kognitivt og teoretisk sammenlignet med sine jevnaldrede klassekamerater. I motsetning til forebygging er behandling. Når en elev ikke har fått adekvate tiltak, kan eleven ha manglende begrepsutvikling, og derav manglende kognitiv utvikling slik Piaget hevder det (Tetzchner, 2003). Vil da eleven i voksen alder kunne gjennomføre høyere skolegang og få utdanning og arbeid senere livet? Kanskje vil det bli iverksatt sosiale og økonomiske behandlingstiltak for at individet skal overleve. Mange elever med spesialpedagogiske behov kan ha vanskelig med å få til teoretiske problemstillinger. For eksempel kan elever med matematikkvansker ha behov for førstehåndserfaring, framfor abstrakte teoribøker (Holm, 2004).

4.0 Evaluering i spesialpedagogisk virksomhet

Evaluering blir brukt som et tilbakeblikk i den spesialpedagogiske virksomheten. I den forstand at vi går tilbake og undersøker tiltak, trening eller den undervisning som er i verksatt for å se om det fungerer bra eller om vi må gjøre noen forandringer

ovenfor den personen det gjelder slik at vi kan opprettholde en positiv utvikling for den elev eller person som spesialpedagogen arbeider for. Når en går tilbake og ser så kan det være at det er spesialpedagogen som må endre på sine tiltak eller metoder men det kan være læreren eller skolen som må gjøre noen endringer for at en skal nå de mål som er satt for den enkelte elev eller person det gjelder. Men på en annen måte kan vi si at evaluering kan være et verktøy for å kvalitetssikre og kontrollere skolens, læreren og spesialpedagogens virksomhet i resultatoppnåelse, samt til å utvikle hensiktsmessige måter for organisering, tilrettelegging og gjennomføring av tilpasset og inkluderende opplæring (Bjørndal, 2003, Ekeberg og Holmberg, 2004).

Bjørndal, sier at det er tre grunnleggende spørsmål som må stilles når en evaluerer i spesialpedagogisk virksomhet: *hva, hvordan og hvorfor* (2003). Evaluering på begrepsstrening av en elev kan da se slik ut. Hva er det eleven mestrer? Hvordan tilegner han seg faglig kunnskap? Hvilke arbeidsmåter er det eleven benytter? Hvorfor strever eleven med faglig tilegnelse? Hva, hvordan og hvorfor vil da være utgangspunkt for hvilke tiltak og hvilken tilrettelegging og undervisning som blir viktig i den videre planleggingen for denne eleven. Dette vil også få betydning for hvordan tiltakene eventuelt skal justeres ved en eventuell videreføring, og for å se hvilke mål som er oppnåelig, og hvilke mål som eleven kan mestre. En må ikke sette for høye mål for da vil eleven føle at han mislykkes i det han gjør, men vi må ikke sette for lave mål for da vil eleven kjede seg ikke føle at han mester og det vil få en motsatt virkning en det vi ønsker. Vi må sette mål som at eleven føler at han kan mestrer slik at vi kan opprettholde en positiv utvikling og nå de mål som er satt. Dette er noe vi kan overføre til hele den spesialpedagogiske virksomheten og som bør skje kontinuerlig for å opprettholde en positiv utvikling (Bjørndal, 2003, Ekeberg og Holmberg, 2004).

B) Gjør kort rede for ulike metoder for undersøkelser (observasjon, intervju og spørreskjema), og drøft hvordan slike undersøkelser kan være nyttige i slik evaluering.

5.0 Observasjon

"Begrepet observasjon stammer i fra latin og betyr å iaktta eller undersøke" (Bjørndal, 2003:29, Bø og Helle, 2005).

I pedagogisk sammenheng er det vanlig å forstå observasjon som systematisk iakttagelse eller oppmerksom iakttagelse (Bjørndal, 2003, Ekeberg og Holmberg, 2004, Bø og Helle, 2005). Observasjon kan være en del av en undersøkelse eller

kartlegging der en prøver å beskrive det som foregår i en gitt situasjon så objektivt som mulig. For å se om det er noe som er av pedagogisk betydning som kan være med på å fremme læring. For spesialpedagogen er observasjon en profesjonell ferdighet som kan gi spesialpedagogen bedre innsikt i ulike sider ved en elev, lærer eller spesialpedagogen selv. Slik at en kan bruke det man kommer frem til på å fremme læring og opprettholde en positiv utvikling av eleven, læreren og pedagogene (Bjørndal, 2003, Ekeberg og Holmberg, 2004). Observasjon er noe som går igjen innenfor andre former for undersøkelser, eller kartlegging når man tar opptak med video, eller vi skriver logg, eller fører et intervju så observerer vi samtidig som vi gjør dette. Det finnes flere forskjellige former for observasjon. Disse metodene kan en skille fra hverandre ved å se på hvor streng struktur de har, for eksempel observasjon uten faste kategorier, observasjon/ skjemaer med temaer/ åpne kategorier, observasjon med lukkede kategorier, minuttobservasjoner og andre typer tidsbruksstudier (Bjørndal, 2003, Ekeberg og Holmberg, 2004).

5.1 Intervju

”Intervju er en undersøkelsesteknikk i samfunnsfagene, karakterisert ved at forskeren gjennom spørsmål eller samtale med en annen person forsøker å innhente informasjon om vedkommendes selvoppfatning, innstillinger, meninger, erfaringer, personalia, anamnese, og lignede” (Bø og Hell, 2005, Bjørndal, 2003).

Intervju er en samtale enten strukturert eller ustrukturert som vi bruker som et redskap til å samle informasjon eller kunnskap innenfor et emne i den spesialpedagogiske virksomheten. Vi bør skrive ned det som blir snakket om i intervjuet eller på annen måte loggføre samtalen som for eksempel video eller lydbånd slik at det er mulig å gå tilbake ved en senere anledning for å se om vi har oppnådd det som var målet med intervjuet (Bjørndal, 2003, Ekeberg og Holmberg, 2004, Hammersley og Atkinson, 2004, Bø og Helle, 2005). Vi har fire typer intervju som er ganske sentrale som blir delt opp etter grad av struktur det er: samtaleintervju, semistrukturert intervju, standardisert intervju med åpne spørsmål og svar, standardisert intervju med faste svaralternativer (Bjørndal, 2003, Ekeberg og Holmberg, 2004). Jeg vil ikke gå noe nærmere inn på dette en det jeg har gjort nå.

5.2 Spørreskjema

Spørreskjema er den mest strukturerte form for intervju der en bruker faste spørsmål og svaralternativer. Hvor intervjuet blir strukturert ved faste spørsmål og

svaralternativer gjennom bruk av spørreskjema etter spørreskjemametoden (Bjørndal, 2003, Bø og Helle, 2005). Det som gjelder for intervju som metode er også høyst relevant for spørreskjema som metode siden det er den mest strukturerte form for intervju. Men der spørreskjemaet skiller seg størst ut fra et intervju er at en ikke kan gå i dybden, eller at en kan ha oppfølgende spørsmål på lik linje som en kan med intervju. En kan heller ikke påvirke den intervjuede slik en kan gjennom samtaleintervju.

5.3 Andre former for undersøkelser og kartlegginger

Det finnes andre former for kartleggingsmetoder. Logg er en av de enkleste og minst tidkrevende former for å tegne ned observasjon på. Video er en annen form for observasjon som kan være greit å bruke for en kan sette den på opptak og en behøver ikke å passe på apparatet det står og går til en slår det av. På lik linje kan vi bruke lydopptak der hvor vi ikke trenger å ha bilde. Det er like enkelt å bruke som video og vi har fått tatt opp samtalen slik at vi kan gå til bakte i etter tid å høre på hva som er sagt. Dette er også en form for observasjon (Bjørndal, 2003, Ekeberg og Holmberg, 2004, Hammersley og Atkinson, 2004).

6.0 Drøfting

For at en skal kunne evaluere så må en innhente informasjon eller kunnskap om det som skal evalueres. Det kan gjøres på flere måter observasjon, spørreskjema og intervju er noen av de måtene en kan gjøre det på. Observasjon kan være en del av en undersøkelse eller kartlegging der en prøver å beskrive det som foregår i en gitt situasjon så objektivt som mulig. For å se om det er noe som er av pedagogisk betydning som en trenger å ta tak i (Bjørndal, 2003, Ekeberg og Holmberg, 2004). For eksempel kan en lærer ha fått mistanke om at det er noen av elevene i hans klasse som strever med å lære begreper, og at de har manglende begrepsutvikling. Læreren går til en spesialpedagog og får han til å observere klassen i norskundervisningen et par timer for å se om mistanken stemmer. En har da fokus på begrepsutviklingen og ikke elevene. En kan da finne ut eller få en forsterket mistanke, men en finner ikke ut hvem det gjelder for det er kanskje ikke alle elever som er like aktive i timene. Observasjon kan være en bra metode til å få et greit overblikk slik at en har noe å jobbe videre ut i fra men en kommer ikke inn i selv problemet og finner ut hva en kan gjøre med det. Da må en supplere med andre undersøkelser eller kartlegging ved hjelp av for eksempel spørreskjema og intervju. Observasjon er kanskje ikke den beste form for undersøkelse, men den kan være til hjelp for å finne ut eller forsterke

en mistanke en allerede har. Dette kan igjen føre til videre undersøkelser slik at vi kan få et svar på mistanken, og/eller henvise eleven til utredning. Da er det viktig som spesialpedagog å ta tak i problematikken mens eleven venter på sin utredning. Når vi nå går tilbake til eksemplet med læreren med mistanke til manglende begrepsutvikling og at nå så viser det seg slik at observasjonen tyder på at mistanken stemmer da må vi undersøke nærmere og vi kan da supplere med for eksempel spørreskjema.

En fordel med spørreskjema er at når den intervjuede har avgitt sitt svar så blir det registrert i skriftform. Med spørreskjema kan vi da undersøke og innhente presis informasjon fra hele klassen (avhengig av god spørsmålsformulering) på en mindre tidkrevende måte en hva som kunne vært realistisk ved bruk av en annen metode og slik spare på de resurser vi har til rådighet. En annen fordel med spørreskjema er når det dreier seg om et mer sensitivt tema så er det lettere å innhente nøyaktig og mer oppriktig informasjon ved å gjøre spørreundersøkelsen anonym (Bjørndal, 2003). Ulempen med spørreskjema er at en ikke kan gå i dybden, eller at en kan ha oppfølgende spørsmål på lik linje som en kan med intervju. En kan heller ikke påvirke den intervjuede slik en kan gjennom samtaleintervju. En har ikke den samme muligheten til å oppklare misforståelser eller uklarheter som vi har i et intervju. Ved å bruke spørreskjema som er den mest strukturerte form for intervju der en bruker faste spørsmål og svaralternativer kan en lettere finne ut hvem det er i klassen som kan ha slike problemer med begrepsinnlæringen (Bjørndal, 2003). Men en får ikke svar på hva som er problemet eller hvorfor eleven har slike problemer. Men for den sakens skyld så får en ikke vite hva eleven mestrer, eller hvordan han tilegner seg faglig kunnskap, eller hvilke arbeidsmåter eleven benytter, eller hvorfor eleven strever med faglig tilegnelse. Så ved hjelp av spørreskjema har læreren funnet hvem det er i klassen som har problemer, men ikke hva, hvorfor eleven har slike problemer. Da må læreren undersøke eller kartlegge de elevene det gjelder mer i dybden og det kan han gjøre med for eksempel intervju.

Læreren benytter seg nå av intervju som metode for å finne ut hva som er vær enkelt elevs problem og hva det er de sliter med. Fordel med intervju er at læreren har nå mulighet til å gå i dybden på hver enkelt elev og ha oppfølgings spørsmål på det som er relevant å finne ut av og hva det er som er problemet til hver enkelt elev. Læreren kan også få oppklart misforståelser og uklarheter. Læreren kan også få vite elevens mening om hva som er eller kan være problemet og få elevens mening og forslag til

hva løsningen kan være (Bjørndal, 2003). Men ulempene med intervju er at det er tid og ressurskrevende å gjennomføre. En har ikke tid til å intervju en hel klasse og en har heller ikke ressurser til det. Så intervju alene som metode vil jeg si den er lite egnet men når vi kombinerer flere forskjellige metoder som jeg har gjort her så vil jeg si at de er veldig nyttige. Når vi ser på det eksemplet jeg har valgt her så vil jeg si at slike undersøkelser kan være til stor nytte i slike evalueringer. Ekeberg og Holmberg sier at slike undersøkelser og kartlegginger bør kombineres av flere forskjellige undersøkelses og kartleggings metoder for da er de til størst mulig nytte (2004).

C)

7.0 Drøft hvilken betydning evaluering kan ha for kvalitetsutvikling i den spesialpedagogiske virksomheten

Med kvalitetsutvikling forstår jeg at en skal ha en utvikling til noe bedre (en positiv utviklingsprosess).

Evaluering i spesialpedagogisk virksomhet er ment som et redskap til å fremme en positiv utvikling for elev, klasse, lærer, skole, pedagog, spesialpedagog og andre fagfolk. En kan bruke evaluering som et redskap til å finne ut om en lærer klare å gjennomføre tilrettelagt og tilpasset opplæring på en tilfredstillende måte, eller en kan bruke evaluering til å finne ut om en elev trenger spesialundervisning. En kan bruke evaluering som et redskap på hele den spesialpedagogiske virksomheten for å finne ut om vi opprettholder en positiv utvikling og om en har oppnådd de mål som er satt. Slikt sett kan en trekke inn Nilsen og bruke vurdering som et kriterie for å oppnå en god evaluering(2006). Før en vurderer noe bør en ha noe å vurdere. Dette kan en finne ut av ved hjelp av en undersøkelse. Når en da trekker inn Bjørndals teorier, får spesialpedagogen en bredere forståelse av undersøkelsen.

Bjørndal, sier at det er tre grunnleggende spørsmål som må stilles når en evaluerer i spesialpedagogisk virksomhet: *hva, hvordan og hvorfor* (2003). Hva, hvordan og hvorfor vil da være utgangspunkt for hvilke tiltak og hvilken tilrettelegging og undervisning som vil bli i verksatt ovenfor den elev som ville trenge det. Dette vil også få betydning for hvordan tiltakene eventuelt skal justeres ved en eventuell videreføring, og for å se hvilke mål som er oppnåelig, og hvilke mål som eleven kan mestre.

Evaluering er en utviklingsprosess som kan bidra til å korrigere feilvurderinger, mangelfulle undersøkelser og negativ utvikling. Evaluering kan korrigere negativ utviklingsprosesser, og forsterke positive utviklingsprosesser. En kan da bruke evaluering som et forebyggende tiltak for å hindre negative utviklinger og bruke evaluering til å forbedre ulike tiltak. Slikt sett har evaluering flere sider som er nyttige å ta med seg. Evalueringene kan bidra til at spesialpedagogen kan gå tilbake til tidligere vurderinger, undersøkelser og få de til å bidra til en positiv utvikling. Men evaluering kan også bidra til at spesialpedagogen kan gå videre i prosessen mot stadig å bedre den spesialpedagogiske virksomheten. Hvor dyktig du er til å bruke slike redskaper er helt av gjørende for hvor dyktig du er som spesialpedagog (Bjørndal, 2003, Ekeberg og Holmberg, 2004). Helt konkret er en evalueringsprosess en milepæl, som nedtegnes og blir gjort rede for, gjerne flere ganger over tid. Slikt sett kan en følge utviklingen skritt for skritt ved at ting er nedtegnet, slik at en kan følge opp. Videre kan den som følger etter meg og mitt arbeid, gå inn å se hvilke tiltak som har vært evaluert, og dermed avlese mine feil og mine framskritt. Slik sett kan denne nye personen unngå å gjøre de samme feilene som meg, og eventuelt videreutvikle mine ideer gjennom en evalueringsprosess. Dette er kvalitetssikring av det spesialpedagogiske arbeidet.

En kan bruke evaluering som et tilbakeblikk i den spesialpedagogiske virksomheten. I den forstand at vi går tilbake og undersøker tiltak, trening eller den undervisning som er i verksatt for å se om det fungerer tilfredsstillende og på en god måte eller om vi må endre eller justere de tiltak som er i verksatt ovenfor den personen det gjelder slik at vi kan opprettholde en positiv utvikling for den elev eller person som spesialpedagogen arbeider med. Når spesialpedagogen ser tilbake på denne måten så kan det godt hende han finner ut at han må endre på sin praksis, eller at det må gjøres andre endringer, men at spesialpedagogen tar seg tid til å se seg tilbake tyder på at det er en dyktig spesialpedagog som er interessert i å opprettholde en positiv utvikling ovenfor sin egen videreutvikling som spesialpedagog, og ovenfor den elev eller person han arbeider med.

Men på en annen måte kan vi si at evaluering kan være et verktøy for å kvalitetssikre og kontrollere skolens, læreren og spesialpedagogens virksomhet for å oppnå positive resultater, samt til å utvikle hensiktsmessige måter for organisering, tilrettelegging og gjennomføring av tilpasset og inkluderende opplæring. Skolen skal ha rom for alle og lærerene må derfor ha blikk for den enkelte (Bjørndal, 2003,

Ekeberg og Holmberg, 2004). ”*Evaluering er betingelsen for tilpasset opplæring og spesialundervisning*”(Nilsen, 2006). Slik jeg ser det så er evaluering med på å kvalitetsutvikle den spesialpedagogiske virksomheten og bør skje kontinuerlig for å opprettholde en god og positiv utvikling.

8.0 Avslutning

Evaluering er et viktig redskap i den spesialpedagogiske virksomheten. Som både Bjørndal (2003) og Ekeberg- Holmberg(2004) hevder, så er evaluering en av de viktigste redskapene for kvalitetsutvikling av den spesialpedagogiske virksomheten. Evalueringen er viktig for at de riktige ressursene blir satt inn mot eleven det gjelder. Evaluering er også viktig som prosess for å dokumentere den spesialpedagogiske virksomheten. Når spesialpedagogen har dokumentert sine erfaringer, kan også den som skal følge opp disse tiltakene senere (f.eks ved en skoleovergang) lese av hvilke tiltak som er satt inn, og hvilke tiltak som har vært prøvd ut tidligere. Evaluering kan også være bra for at spesialpedagogen skal utvikle seg selv og se helt konkret hva som er bra og hva som kan bli bedre ved egen praksis.

9.0 Litteraturliste

Bjørndal, Cato R. P. *"Det vurderende øyet"* Gyldendal Norsk Forlag AS 2003, 1 utgave opplag 2.

Bø, Inge og Helle, Lars *"Pedagogisk ordbok"* Universitetsforlaget 2002, 4 opplag 2005.

Hagtvet, Bente E og Horn Erna, "De forebyggende muligheter i tidlig stimulering" Befring, Edvard Og Tangen, Reidun(red) *"Spesialpedagogikk"* J. W. Cappelens forlag 2004, 4 utgave.

Holm, Marit "matematikkvansker og aspekter ved opplæring" Befring Edvard og Tangen, Reidun(red) *"Spesialpedagogikk"* J.W. Cappelens forlag 2004, 4 utgave

Ekeberg, Torill Rønsen og Holmberg, Jorun Buli *"Tilpasset og inkluderende opplæring i en skole for alle"* Universitetsforlaget 2004.

Hammersley, Martyn og Atkinson, Paul *"Feltmetodikk"* Gyldendal Norsk Forlag 1983, 3 opplag 2004.

Nilsen Sven. Forelesning i Sped 2020, våren 2006.(godkjent av Nilsen å henvise slik)

Tetzchner, Stephen von *"Utviklingspsykologi"* Gyldendal Norsk Forlag, 2001, 1 utgave, 3 opplag 2003.